

Almanacka

För Året

Efter Frälsarens **CHRIST** Födelse

1786.

ELL GÖTHEBORGS Horizont,

Eller 57 grad. 42 min. Polhögd, och $24\frac{1}{2}$ tids;
min. Meridian-skilnad Väster om Stock-
holms Observatorium.

Efter Kongl. Maj:ts Nådigste Stad-
gande, utgifwen

Uf Des Vetenskaps *Academie*.

Stockholm, Tryckt hos **PET. HESSELBERG**.

Exemplaret sålles påstadt och furet för 1 *Skilling*.

Ut drag.

af

Prof. och Ridd. K. W. O. Hr. J. G. Wallerii
belönte Swar uppå Kongl. Wet. Aca-
demiens Fråga, angående Åker, jord, ar-
ternas skiljemärken, samt deras förbättring
genom tjenlig Jordblandning.

Anarpast lärer någon åker finnas, som består
af en enda jord-art, utan merändels af två
eller tre sammansblandade; men af den rådande
för dock hela åkren namn och i följe deraf kan
åker-jorden indelas uti 6 slag, näml. Mylla, Le-
ra, Kalk-jord, Mårgel, Mo och Sand.

Mylla, innehåller samma jordiska ämne, samt
må fetma och saft, som i växterna finnas, af
hvilka hon härstammar. Hon ligger öfwer hela
jordens yta utbredd, där några örter kunnat
växa; får namn af Swart-Mylla, emedan hon
vät eller fuktig bekommer en svart färg; men
torrkad blir något ydskgrå. Sedan hon länge le-
gat i dagen, förlorar hon både wätska, fetma och
färg, blir ganska lätt och danmig, nästan som en
Ljus-

Ljusgrå aska, hwaraf hon ock underfundom kal-
las Damjord. Hon rennar icke i torrka, så
framt hon icke är något ler-blandad; finnes
mycket lös, bestående af något ojämn men ej
hårda gryn, hvilka wid något närmare påseende,
synas något trådiga och slagiga. Flyter något
i watten, innan hon kan sjunka, men kokad med
rent watten gör det brunt och tjockt. Uger in-
gen smidighet eller slipprighet eller något sam-
manhängande, ehuru wät hon är, men swäller
mer än någon annan jord-art af watten, äfwen
som alla ört-Riket tilhörige kroppar, då de in-
sugit watten

Emedan denna jord består af lätt skilda gryn,
kan hon icke länge, när stark torrka infaller, qwar-
hålla den must, och de närings-ämnen, som hon
af Luften undfår, utan lemnar dem snart ifrån
sig, dels genom utdunstning i Luften tillbaka,
dels på den underliggande bädden att nedslås.
Häraf kommer, att denna jord i torra Somrar
är mindre föruönlig, ehuru fruktbarande hon
annars kan vara. Wid des mycket berömda
fördel till åker, bör märkas, att mycken skinnad
är i anseende till des större eller mindre mågtig-
het, eller djuphet, samt underbäddning, antin-
gen

gen af lera eller sand. Swaråst hon finnes tre
qvarter eller en aln djup, uthårdar hon länge
våderlekens åverkan och torrka, samt utgör en
bördig åker, i synnerhet om hon ligger på ler-
botten. Swaråst hon finnes mer grund och med
sand underbåddad, är hon mer swifsam och för-
lorar snart musken. I bägge händelserna drifwes
såden mer på halm än på kärna. I den djupa-
re Myllan hinner råg-tunnan högst till $13\frac{1}{2}$ Lis-
pund; i den grundare sällan till $12\frac{3}{4}$ Lispund.

När Swartmyllan är blandad med Klapur-
sten, kallas hon Klapur-mylla, och är så be-
skaffad ganska wäl känd, samt finnes i dålder til-
lika med sten och grus, nedförd ifrån fringsåen-
de högder af rågn eller snö-watten. Denna Klap-
pur-mylla är måst alltid öfwer en alns djuphet,
merändels, med grus, stundom med lera under-
båddad; anses billigt wara af större bördighet än
den rena Myllan. Den inblandade Klapurn gör
henne fastigare och tätare, hwilket sammanta-
get med djupleken bidrager dertill, att musken i hen-
ne längre qwarhåles. Ur underbåddningen af
Lera, är denna åker-jord så mycket bättre, den för-
mon oberåknad, att då såden någon gång nedslås
af

af starkt Rågn, kommer den att ligga på Klapur
och ej på bara jorden. De göra fördensskuld mer
skada än gagn, som utur sådana åkrar bortplocka
Klapursten. Emedan denna åker-jord är i då-
der, är icke underligt, att hon flerstådes är wat-
tensjuk; men denna olågenhet kan genom sönderdik-
ning lätt afhjelpas.

Sandmyllan åter är annorlunda beskaffad, och
tål icke mycken sönderdikning. Den är wäl af fle-
ra slag, men det är tillräckligt att anmärka de två-
ne följande: 1:0) Djup Sand-mylla, som består
af mer mylla än sand, hwilket lätt kan skönjas med ö-
gonen, då hon är torr, eller också märkas, om hon
fastas i watten, då sanden snart fränstiles och
sjunker; kan ock kännas, då man litet tuggar jor-
den. Denna sandmylla är merändels 2 till 3
qvarter djup, underbåddad med sand eller mo,
torde ock hånda med lera. Den ligger i slutnin-
gen af små högder eller kullar, dit myllan blifwit
nedsköljd, eller ock i annan något slät och lågländig
mark; ger mycken, men ej kärnsull såd; Rågtun-
nan högst till 13 Lispund och 3 till 4 marker.
2:0) Grund Sand-mylla, som består alltid af mer
sand än mylla, åtminstone lika af hwardera, hwil-
ket på förenämnde sätt kan utrönas. Hon finnes

på högländig mark i Skogs-byggher och kallas derföre Skogs-mylla. Är den blandade sanden rödbrun, skymtande emot solen, kallas hon Rödmylla. Hon är såkan mer än i högst i $\frac{1}{2}$ qvarter djup, allstädes underbäddad med sand eller grus; är och ofta Klapur; och stenblandad, då hon plågar kallas Or-mylla, som har sitt läge på några sand-ör eller små backar, eller i deras aflutningar; men detta bär icke förseda någon, att tro henne vara af lika bördighet med den nyss omtalte Klapur-myllan. Den myckna inblandade sanden, samt läget, m. m. skiljer dem lätt åt. I torra somrar kommer ej värsådet fort i denna åker-jord; ty den inblandade sanden hettar och torrkar mer än annan jord, hvaraf Sand-myllan ej länge kan behålla musten. Skulle den underliggande sand- och grus-botten befinnas någorstädes grund och hafwa lera under sig, kan sådes-roten af den ifrån Leran upstigande inman, undfå någon wedergweckelse, fastän mycket otillräcklig. Den såd, som växer i denna jordman, är grann, mindre kärnsfull; Rågtnunnan väger $12\frac{2}{3}$ högst 13 Lispund.

Rårr-jord är i sitt rå tillstånd ingalunda till åker tjenlig. Men sedan hon fått undergå fullkomlig

sig förändring, blifwit fringdikad till wattenets afledande, flera gånger upprörd, omvänd och underkastad Luftens åverkan, att affbndra den enwist innestående wättskan och syrligheten, blifwer hon någorlunda duglig. Hon igenkännes af sitt låga läge, innom fringstående högder och bärg; af de angliska, bladiga och mjuka delar, hon äger; af de wäters delar, hon innehåller mer eller mindre förminskade. Är af brun färg, somligstädes mer svart. En del befinnes nog tung och starkt hårdnande i torrka, innan hon blifwer wäl sönderdelad; artar sig således liksom wore hon serblandad, men hårdheten hårrörer förmodligen af den i torr-jorden warande wättskan, som sammansbinder partiklarne under torrningen. En del åter är mycket lös och lätt, samt sjunker swärligen i watten, då hon är torr. Bägge sorterne brinna något i eld, åtminstone glödgas, sedan de blifwit wäl torrskade, och äga de samma egenskaper, som förut äro omtalte hos Swart-myllan.

Men härwid märkes dock att Rårr-jorden är i anseende till botten af åtskillig beskaffenhet. Större delen är nog djup och ligger på ler-botten, merändels plågad af osynliga källådror och wattendrag på djupet, som hafwa sitt ständiga watten af fringstående högder; plågad åfwen af den ifrån leran ständigt

digst uppsfigande falla inman, hwaraf en kylan-
de egenkap hårrörer, så att denna jord både snart
och djupt fryser, samt längre behåller kålen än
annor jord; kallast och deraf Grys-jord samt af
en del Jås-jord, i anseende till dess svällande i
frysningen. Häraf kommer, att i denna jord ej
annan såd kan trivas, än vår-såd, hållst hafre.
En del färr-jord åter är mer grund och under-
bäddad antingen med sand, hållst wid Sjö-kan-
terna, eller med några sig framsträckande dålda
bårghållar, på något större eller mindre djup,
somligstades i skogs-byggen, hwarefter denna färr-
jords större eller mindre bår-dighet kan dömmas;
ty ju djupare hon är, inman sanden råkas, desto
kallare och otjenligare till höst såde. En del åter
ligger på en mindre djup ler-bädd, men derun-
der sand, och denna är den bästa till Åker-jord,
är minst kylande och finnes wid Sjö-kanterna
samt på större slätter.

Fortfättning nästa år.